

Sammanfattning från fokusgruppsintervjuer – personer med olika fysiska funktionsnedsättningar

1. Bakgrund

Östersunds kommun vill vara en kommun där både äldre och personer med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att leva aktiva och självständiga liv med ökad delaktighet i samhällsfrågor.

Kommunen genomför under år 2020–2022 därför ett projekt i syfte att göra kommunen mer åldrandevänlig för dessa målgrupper - Projekt åldrandevänlig kommun eller Age-friendly cities and communities.

Inom ramen för projektet görs olika undersökningar för att få ökad kunskap om hur både äldre och personer med funktionsnedsättningar upplever att det är att leva i Östersund i nuläget.

Våren 2021 genomfördes en allmän enkätundersökning riktad till personer med olika funktionsnedsättningar. Den undersökningen har senare kompletterats med fokusgruppsintervjuer riktade till olika grupper av personer med funktionsnedsättningar.

Syftet med de dialogerna som omfattas i denna sammanställning har varit att få kompletterande kunskap och medskick från personer med olika fysiska funktionsnedsättningar innan kommunens politiker våren 2022 ska fatta beslut om vilka områden som är mest angelägna att försöka förbättra de kommande åren.

2. Genomförande av fokusgruppsintervju

Det har under november-december 2021 genomförts fokusgruppsintervjuer med fyra olika funktionshinderorganisationer: Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen, Reumatikerförbundet Östersund, Personskadeförbundet RTP Jämtland-Härjedalen samt Strokeförbundet Jämtland Härjedalen.

Inför fokusgruppsintervjuerna kontaktades respektive organisation med en förfrågan om de ville delta i en gruppintervju.

De frågeställningar som var aktuella bifogades så att de som valde att delta skulle kunna förbereda sig inför intervjun.

Vid intervjun med Parkinsonförbundet deltog 3 representanter, Reumatikerförningen 4 representanter, Personskadeförbundet RTP 4 representanter samt Strokeförningen 7 representanter.

De frågeområden som diskuterades vid dialogen var följande:

- Utemiljöer
- Transporter (busstrafik, färdtjänst, biltrafik)
- Bostäder
- Social delaktighet och gemenskap
- Social tillhörighet (icke-diskriminering) och medborgarinflytande
- Samhällsstöd och service (omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

Kopplat till varje frågeområde ställdes frågor om vad som behöver förbättras och eventuella förslag till lösningar.

3. Resultat

Under detta avsnitt redovisas resultatet från fokusgruppsintervjun kopplat till respektive frågeområde. Varje delavsnitt inleds med en allmän beskrivning av funktionshinderorganisationernas upplevelse av det området. Därefter redovisas svaren från varje förening under egen rubrik.

Utemiljöer

Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för personer med rörelsenedsättningar/ andra funktionsnedsättningar 18+ när det gäller utemiljön i Östersund?

Flera föreningar lyfter sandning/snöröjning och fler sittplatser/bänkar som viktiga förbättringsområden när det gäller utemiljön. Det efterfrågas även mer tillgänglighetsanpassningar – både när det gäller att ta sig fram i utemiljöer generellt sett och för att kunna ta sig in i affärer och restauranger. Sluttande trottoarer och skarpa trottoarkanter är ett stort problem för personer som använder rullator eller rullstol.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring utemiljöer.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

- **Förbättra sandning/snöröjning**

I Odensala är en del gångvägar och trottoarer väldigt dåligt sandade och man plogar heller inte ordentligt, det är mycket knöligt. Sträckan runt Lillsjön är däremot jättefin och bra plogad och sandad. De som bor i centrala stan säger att det även där är mycket svårt att gå vintertid, då det är mycket knöligt.

Deltagarna diskuterar om bristerna i sandning/snöröjning har med besparingar att göra – att det ska gå fort och då blir det mindre noggrant? Man tror att det delvis även kan ha med klimatförändringarna att göra. Man bedömer att vi kommer att få vänja oss vid att underlaget är annorlunda, eftersom man upplever att det numera är mycket mer is under hösten/vintern och mer snö framåt våren. Det behövs en anpassning till nya förutsättningar och då påverkas rörelsehindrade under tiden.

- **Se över belysningen**

Belysningen behöver ses över både i centrala stan och utanför centrum. Det känns som att de har tagit bort belysning på många ställen. Det är svårt att se både när man går och när man kör bil.

I kombination med att många inte använder reflex blir det extra svårt att se människor när man kör bil. Det gör att det är lättare att råka ut för olyckor. Speciellt perioden innan snön kommer är det väldigt mörkt.

Reumatikerföreningen Östersund

- **Tillgänglighetsanpassa entréer till affärer och restauranger**

Det finns många medlemmar i Reumatikerföreningen som är rullstolsburna. De har svårt att ta sig runt på stan och in i affärer och liknande. Samhället är inte anpassat om man ska ta sig in och runt i småbutiker.

- **Fler sittplatser/bänkar**

Det finns för lite sittplatser/bänkar där man kan sätta sig och vila när man är ute och går. Det finns på sommaren, på vissa håll, men inte på vintern. Det är viktigt att det finns. Som reumatiker är det viktigt att man försöker hålla sig rörlig och aktiv, men då är det också bra att kunna sitta och vila emellanåt.

I Brunflo finns det nästan inga bänkar, t.ex. längs vägen mot kyrkogården.

Personskadeförbundet RTP

- **Förbättra tillgängligheten i utemiljöer**

Det är viktigt med lättillgängliga områden som har små höjdskillnader - att det inte ska vara backigt/sluttande. Både de som har svårt att gå och de som använder rullstolar har ju svårt med lutningar generellt.

Det är mycket sluttande trottoarer i centrala stan. Om man redan har problem att gå är det jättesvårt. Är man dessutom rullstolsburen så är det väldigt otäckt. Det händer att de som sitter i rullstol glider ut i gatan.

Det kan vara problem även när man har barnvagn och fastnar vid höga trottoarkanter pga. att det är för lite avfasat.

Trottoarkanterna har numera mycket hårdare kanter i sten, vilket gör att det blir skarpa kanter när man använder rullstol. Det måste vara besvärligt även för synskadade.

- **Förbättra sandning/snöröjning**

Något som har försämrats under senare år är snöröjningen. Det är ganska svårt att ta sig fram när det har snöat eller tinat lite. Det är höga snövallar numera och det kan ta flera veckor innan det tas bort kanter. Det är ett hinder för ALLA funktionshindrade och även för äldre med rullatorer. Detta är egentligen ett problem för alla, även de som är friska, t.ex. de som har barnvagnar.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

- **Förbättra sandning/snöröjning**

Det är viktigt att man håller trottoarer rena från snö vintertid. Om man använder rullator så är det svårt att ta sig fram pga. snön.

Det är även för tätbebyggt, så det blir svårt att ta sig fram överhuvudtaget. Snöröjningen blir också därefter.

- **Fler sittplatser/bänkar**

Det är viktigt att det finns bänkar så att man kan vila när man är ute och går. Sommartid behöver det t.ex. finnas parkbänkar längs vägen mellan Östersund och Frösön. Även längs promenadstråken ut mot Torvalla och Lillsjön behöver det finnas fler viloplatser. Längs vägen upp mot Solliden saknas det också sittplatser.

- **Övriga synpunkter kopplat till utemiljöer**

Kommunen skulle kunna ha mer blomsterarrangemang i stan. Exempelvis i Skara och Skövde smyckar man staden med blommor varje år. Det skapar en fin utemiljö.

Transporter (busstrafik, biltrafik och färdtjänst)

Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för personer med rörelsenedsättningar/ andra funktionsnedsättningar 18+ när det gäller transporter (busstrafik, biltrafik) i Östersund?

Deltagarna åker buss i olika hög utsträckning. Nästan alla föreningar lyfter betydelsen av att personer med rullatorer ska få kliva på i mitten av bussen för att förenkla på- och avstigning. Det är generellt sett viktigt med låga insteg för att enkelt kunna ta sig på/av bussen. Några föreningar lyfter även att busschaufförerna bör utbildas i bättre bemötande för att visa större hänsyn mot både äldre och personer med funktionsnedsättningar. Enstaka föreningar lyfter att man bör se över bussresornas priser och säkerställa utrop om busshållplatser på alla bussar.

Det finns en oro för förändringarna kopplat till Busstorget, både kring hur personer med funktionsnedsättningar ska hinna byta buss i det nya systemet och hur man ska kunna tillgänglighetsanpassa Turistbyråns gamla lokaler på ett bra sätt ur tillgänglighetsperspektiv.

När det gäller biltrafiken så efterfrågas framför allt fler handikapparkeringar än idag. Några föreningar föreslår att om antalet parkeringsplatser ska vara begränsade i centrala stan så bör de kvarvarande i första hand göras om till handikapparkeringar. Några föreningar föreslår att – om man vill begränsa biltrafiken in till stan – ordna större parkeringsplatser utanför stan och sedan ha ”shuttle-bus”-trafik in till stan från dessa parkeringar, som personer utan funktionsnedsättningar skulle kunna använda. Enstaka föreningar lyfter att det bör vara gratis parkering eller att man ska skapa ett mer enhetligt system för parkeringsautomater, eftersom de upplevs svåra att hantera. Övriga synpunkter som lyfts är bland annat storleken på parkeringsplatser och att man bör informera om antalet lediga handikapplatser i parkeringshusen.

Endast ett fåtal deltagare lyfte synpunkter kopplat till färdtjänsten och det fanns olika uppfattningar om hur bra denna tjänst fungerar.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring transporter.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

Busstrafik

- **Personer med rullatorer bör få kliva på i mitten av bussen**

När det gäller rullatorer så är det konstigt att man måste gå på fram. Har noterat att de flesta chaufförerna ändå inväntar att man hinner sätta sig.

- **Utbilda busschaufförerna i bemötande/hänsynstagande**

Man har sett nyheter om att människor har nekats att åka buss, vilket känns orimligt. Det är viktigt att det fungerar för personer med funktionsnedsättningar att kunna åka buss. Tror att stress kan spela in när chaufförerna är otrevliga. De har sina tidtabeller att hålla. Är man stressad blir man lättare otrevlig.

Färdtjänst

Deltagarna vid fokusgruppsintervjun har hört att en del medlemmar framfört klagomål kring färdtjänsten, men man använder det inte själv och har ingen närmare information om hur det faktiskt fungerar.

Reumatikerföreningen Östersund

Busstrafik

Endast några av deltagarna brukar åka buss, men föreningen lämnar nedanstående synpunkter.

- **Se över priserna för bussresor**

Man tycker att det är för dyrt att åka buss och det är även obekvämt, särskilt om man ska bära kassar. Priset är avgörande. Kan tänka sig att åka buss om det skulle vara billigare eller gratis. I Göteborg är det gratis att åka mellan vissa tider.

- **Personer med rullator bör få kliva på i mitten av bussen**

De som har rullator måste få kliva på bak. Det är inte bra om man är reumatiker och använder rullator att behöva kliva på fram.

Biltrafik

- **Utöka antalet handikapparkeringsplatser**

Det finns för lite parkeringsplatser för handikappade. Många som behöver handikapptillstånd får även avslag. Har man tillstånd så ska man ju kunna ställa sig lite hur som helst.

- **Erbjuda gratis parkering i centrala Östersund**

Varför är det inte gratis parkering i centrala Östersund? All försäljning flyttar till Lillänge. Om det vore fri parkering på stan så skulle det bli ett mer levande centrum.

Färdtjänst

Det är svårt att få tider, man måste samåka med andra. Man måste vänta länge eller anpassa sig när taxin har tid att köra.

Övriga synpunkter kopplat till transporter

En deltagare säger att hen åker bil istället för buss av bekvämlighetsskäl, det är smidigare att ta bil. Har däremot busskort till Funäsdalen (ett slags klippkort för 20 resor). Det är billigt.

En annan deltagare tycker att det är smidigare att åka bil än buss. Om man bor i Häggenås finns det inte så mycket busslinjer att välja på.

Ytterligare en deltagare har pensionärskort där avgiften dras från autogiro varje månad. Har dock inte använt det så mycket, eftersom det inte funnits behov. Det är mycket en vanesak. Det fanns en period när hen inte fick åka bil och då var det bra att kunna åka buss.

Personskadeförbundet RTP

Busstrafik

Deltagarna brukar inte åka buss så ofta, men lämnar nedanstående synpunkter utifrån ett funktionsnedsättningsperspektiv.

- **Underlätta på- och avstigning på bussarna**

Det är viktigt att det är lätt att ta sig in i bussarna. Tror det finns speciella lågbyggda bussar, men vet inte om de åker ute i länet.

- **Säkerställa att det finns utrop om busshållplatser på alla bussar**

Det är även viktigt att man har utrop på bussarna så att man vet var man är. De som har appar kan ju se där var man befinner sig, men inte övriga.

Kommentar från samtalsledare: På stadsbussarna är det utrop, men inte på Länstrafikens bussar.

- **Övriga synpunkter på busstrafiken**

Förändringen med Busstorget är negativ, sett ur stressynpunkt. Hur ska man hinna byta buss i det nya systemet?

Har funderat över hur politikerna tänker ibland. Det är många olika satsningar i olika riktningar. Det är satsning på centrala stan, samtidigt som det ska vara bilfritt. Vet inte hur man har tänkt. Tror att fler kommer att åka till Lillänge för att handla och att centrala stan kommer att dö ut.

Biltrafik

- **Utöka antalet parkeringsplatser**

Det är ett problem generellt sett när det gäller parkeringar i centrala stan. Det är inte så svårt att hitta en parkeringsplats i parkeringshusen, men det beror på vilken

problematik man har. Om man har svårt att gå så kan det vara problem att gå om man utgår från parkeringshus. Brukar själv uträtta de flesta ärendena på Lillänge.

Det finns för få parkeringsplatser för handikappade och det är även många som ställer sig på handikapplatser utan tillstånd. I Lillänge finns det dock bra med handikapparkeringar.

Det saknas lämpliga parkeringsplatser vid vissa naturområden. Vid vissa ställen finns det dike man behöver kliva över för att komma fram till grillplatser etc. Det borde vara ganska lätt att åtgärda.

- **Utöka storleken på parkeringsplatser**

Parkeringsplatser är ibland också för smala, när man har en rullstol. Man kan inte öppna bildörren och få ut en rullstol om det är för trångt. Hur övriga parkerar har också betydelse för hur lätt det blir att ta sig in/ut ur bilden. Det behövs kanske tydligare skyltning om att de som har rullstol behöver hela parkeringsplatsen?

- **Införa ett shuttle-bus-system**

Om det ska vara begränsat antal parkeringsplatser i stan så bör de som har funktionsnedsättningar ha prioriterade platser, så att de kan ta sig ända in i centrum. Det finns städer som har shuttle-bussystem där man får lämna bilen utanför stan och därefter åka buss, så att bara de som har behov av att åka bil in till stan kan göra det.

Färdtjänst

En deltagare brukar använda färdtjänst och åker ganska mycket. Tycker inte det är några problem med färdtjänsten i Östersund, utan det är en av de bästa i landet. Man måste planera och beställa fyra timmar i förväg, men det går ofta att ändra det man beställt om det behövs. Det är vänligt bemötande när man ringer beställningscentralen. Det är även bra chaufförer och de är noga med att spärra fast stolen ordentligt. Tycker att det fungerar bra. Färdtjänstanvändare ute i landet säger att det hos dem förekommer mycket mer samåkning och att man måste beställa flera dagar i förväg.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

Busstrafik

Endast några av deltagarna brukar åka buss, men lämnar nedanstående synpunkter utifrån ett funktionsnedsättningsperspektiv.

- **Utbilda busschaufförerna i bemötande/hänsynstagande**

Skulle vilja att man utbildar chauffören till att ta lite hänsyn. De kör ibland iväg innan man hinner sätta sig. Känner flera som har brutit armen för att de inte hunnit sätta sig.

Många av oss som har en funktionsnedsättning är inte så raska, så då måste chauffören titta i backspeglarna för att kontrollera att man hunnit sätta sig.

- **Personer med rullatorer bör få kliva på i mitten av bussen**

Flera medlemmar med rullatorer har framfört att de vill kliva på i mitten av bussen. Om man kliver på fram, så hinner det ibland bli fullt med barnvagnar (eftersom de får kliva på i mitten av bussen) innan man kommer fram. Det är även trångt att ta sig fram i bussgången med rullator. Strokeföreningens medlemmar har stora bekymmer med detta.

Platsutrymmet vid barnvagnsplatsen är för liten. Det förekommer även att personer med barnvagn inte har något barn i vagnen (man använder vagnen till att dra matvaror istället), men tar ändå upp platsen.

- **Underlätta på- och avstigning på bussarna**

Det är viktigt med lågt insteg så att alla ska kunna kliva på bussen enkelt. Det borde vara automatiserat att bussen sänks ned när den stannar vid hållplatsen. Stadsbussarna är lättare att kliva på än Länstrafikens bussar. Där är det 3–4 steg att kliva upp/ned. Ibland oroar man sig redan innan man ska kliva av, för att det är så besvärligt.

- **Säkerställa att den nya busstationen blir tillgänglighetsanpassad för personer med funktionsnedsättningar**

Föreningen känner en oro inför att man ska flytta busstationen till Turistbyrån ur tillgänglighetssynpunkt. Hur ska personer med rullatorer ta sig upp för backen till fastigheten och in i byggnaden?

- **Övriga synpunkter kopplat till busstrafik**

Toaletter på långfärdsbussar är för smala för att ta sig in med rullator.

Strokeföreningar i södra Sverige brukar göra resor där även flera personer i rullstol har kunnat åka med. Örebro Strokeförening har t.ex. åkt upp till Dalarna och då har haft med sig 5–6 personer som är rullstolsburna. Några sådana bussar har man inte tillgång till här i Jämtland.

Biltrafik

- **Utöka antalet parkeringsplatser**

Det behövs fler parkeringsplatser – både fler handikapplatser och vanliga parkeringsplatser.

Utöka så att det är fler handikapplatser i centrala stan det skulle göra det mer tillgängligt. Det vore bra om det skulle finnas 10 handikapplatser på ett och samma ställe. Som det är nu är de utspridda och man får åka runt och leta en ledig handikapplats. Oftast finns det en handikapparkering inne i centrum och sedan är det långt till nästa parkeringsplats.

- **Ersätta handikapparkeringsplatser när de tillfälligt tas bort pga. väg- eller byggarbeten**

När handikapparkeringsplatser tillfälligt försvinner (som 2 stycken har gjort just nu vid Mötesplats Prästgatan 58) anser vi också att vanliga parkeringsplatser i närheten (på andra sidan Prästgatan i detta fall) SKA märkas om (tillfälligt till handikapplatser i samma antal som de "försvunna". Det är oerhört viktigt när det gäller tillgänglighet och är annars ytterst diskriminerande.

- **Införa ett shuttle-bus-system**

Det finns ju städer där man har större parkeringsplatser utanför stan, där man kan parkera och sedan är det shuttle-buses in till centrum istället. Det kanske skulle vara en lösning för personer utan funktionsnedsättningar (om man vill minska biltrafiken inne i stan)?

- **Förenkla betalningen i parkeringsautomater**

Det behövs parkeringsautomater som är lättillgängliga att använda. Det här med parkerings-apparna är en katastrof. Det är en uppsjö av olika appar. Även på kommunens mark så förekommer det olika app-system.

Varför har man infört GPS-signaler vid parkeringsplatserna? Tidigare var det att man betalade för en plats inom området, men nu är det som en specifik GPS-punkt och den ändrar sig hit och dit, vilket gör det lätt att registrera fel. Detta är ett generellt system i hela stan. Vad är syftet med det? Det borde räcka med att ange zon-nummer. Det blir till slut att man slutar att åka ned på stan för att det känns för krångligt med parkeringsautomaterna.

- **Informera om antalet lediga handikapparkeringar**

Det skulle behöva finnas information om handikapparkeringar. De skyltar som finns om parkeringar om parkeringshus saknar i nuläget information om antalet lediga handikapparkeringar.

- **Övriga synpunkter om parkeringsplatser**

Skulle det inkomstmässigt bli någon förlust med gratisparkeringar? Om det skulle finnas gratisparkeringar i stan så skulle fler handla där istället för Lillänge, vilket vore bra om man vill behålla en levande stadskärna. Äldre är den grupp som har tid att åka in till stan, men som nu inte vill göra det pga. krångliga parkeringsautomater. Man får en sämre, tråkigare stadskärna när ingen vill handla där.

Bostäder

Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för personer rörelsenedsättningar/ andra funktionsnedsättningar 18+ när det gäller bostäder i Östersund?

Samtliga föreningar lyfte betydelsen av att säkerställa/bygga tillgängliga bostäder och betydelsen av att det finns hiss och automatiska dörröppnare som har tidsintervall så att personer med funktionsnedsättningar hinner ta sig in/ut. Enstaka föreningar efterfrågade även mer information om möjligheter till bostadsanpassning och bostadstillägg.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring bostäder.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

- **Säkerställa tillgängliga bostäder**

Det är lite si och så med tillgängligheten in till olika byggnader i centrala stan. Är mycket 3-våningarhus och de saknar hiss. Det är gamla hus som gör det svårt med tillgängligheten. Bor själv på andra våningen och måste börja fundera över om det är dags att flytta till något mer tillgängligt alternativ.

Reumatikerföreningen Östersund

- **Säkerställa tillgängliga bostäder**

Det är viktigt att det finns hiss där man ska bo, så att man kan ta sig in och ut även om man har rörelsenedsättningar. Det får inte vara för mycket hörn och för trångt i själva bostaden. För att man ska kunna ta sig runt med en rullator. Det slits på dörrposter och överallt. Samma sak för dem med rullstol - de kör in i saker. Även om det är stora breda dörrar kan man köra fast.

- **Informera om möjligheterna till bostadsanpassning**

Det är viktigt att man kan få bostaden anpassad utifrån sina behov. Det finns ju möjlighet att få hjälp med bostadsanpassning, men alla kanske inte känner till det.

- **Informera om möjligheterna att söka bostadstillägg**

Som äldre så kanske man bor billigt, men inte längre klarar av att sköta sitt hus så man skulle behöver flytta. De höga kostnaderna på nya lägenheter kan göra att man tvekar att flytta och många känner inte till att det finns möjlighet att söka bostadstillägg för att få hjälp med bostadskostnaderna.

Personskadeförbundet RTP

- **Bygga tillgängliga bostäder**

Bygg tillgängligt och bygg med hiss om det går.

Det är inte bra ur tillgänglighetssynpunkt med bostadshus på två våningar utan hiss. Det gäller både om man ska bo där och om man ska hälsa på någon som bor där och själv är rullstolsburen.

Om man drabbas av någonting helt plötsligt så kan det ju situationen förändras väldigt snabbt. Det är inte säkert att det alltid går att lösa med en trapphiss i hyreshus med trapphus. Förstår inte hur man tänker om man som äldre flyttar till otillgängliga lägenheter.

- **Övriga synpunkter/kommentarer kopplat till bostäder**

Råkade ut för bilolycka och bröt ryggen och bodde i villa med två våningar. Fick bostadsanpassning med en trapphiss och ramp. Tog ungefär ett halvår innan det var klart, så det upplevdes ganska smidigt. Hade däremot lite olika syn på hur rampen skulle utformas. Tror att de flesta anpassningar görs för äldre personer och att man tänker att rampen inte ska vara kvar så länge.

Kommunen borde kolla dem som utför bostadsanpassningarna mer. I det aktuella fallet använde man en underleverantör med bristfälligt utförande. Det var inte några utbildade snickare utan några ”allt-i-allo-gubbar”. Även veteran-seniorer kan utföra arbeten av varierande kvalitet. Samtidigt är det väl brist på snickare också, så kommunen kanske inte har några alternativ.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

- **Säkerställa tillgängliga bostäder**

Nybyggda bostäder är i regel inga bekymmer för de brukar vara handikappanpassade. Äldre fastigheter är svårare ur tillgänglighetssynpunkt. Där brukar det saknas hiss och varken badrum eller kök brukar vara anpassat.

Det är jätteviktigt att entréerna till fastigheten är tillräckligt breda för att ta sig in med hjälpmedel. Måste vara en standard så att det alltid är en viss bredd på dörrarna. Det är även viktigt att det finns automatiska dörröppnare och att tidsintervallet är ganska stort så att man hinner in med ekipaget. Det är många som har elektriska rullstolar för att kunna ta sig ut själv. Det kan vara kort om tid att hinna in/ut ibland.

Även affärer kan ibland ha väldigt kort tid när det gäller automatiska dörröppnare, man kan få en smäll av dörren om man inte är tillräckligt snabb.

En av deltagarna berättar att det i deras fastighet installerades nya hissar för cirka 1,5 år sedan, men att de nyligen hade blivit trasiga. Eftersom hans fru har en funktionsnedsättning kunde hon under reparationstiden inte ta sig ut ur fastigheten, då de bor på tredje våningen. Exemplet visar på hur utsatt man kan vara som funktionsnedsatt när det finns brister i tillgängligheten.

Social gemenskap och delaktighet

Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för personer med rörelse- nedsättningar/andra funktionsnedsättningar 18+ när det gäller social gemenskap i Östersund?

Föreningarna uttrycker lite olika önskemål när det gäller förbättringar kopplat till social gemenskap. En förening föreslår att kommunen ska bli bättre på att informera om hur tillgängliga olika mötesplatser är och en annan förening vill att man ska vara tydligare med att mötesplatserna är öppna för alla. En tredje förening vill att kommunen ska tillhandahålla större lokaler som föreningen kan hyra när de vill ordna större aktiviteter/evenemang och att befintliga lokaler där det ordnas aktiviteter ska tillgänglighetsanpassas i större utsträckning. Flera föreningar lyfter också de svårigheter de har att få fler aktiva medlemmar som både vill engagera sig i föreningen och delta i de aktiviteter som anordnas.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring social gemenskap.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

- **Informera mer om tillgängligheten i olika lokaler**

Tycker att kommunen är dålig på att tala om hur tillgängliga olika lokaler är, t.ex. där det är mötesplatser. Behöver informera om det är tillgängligt eller inte i den aktuella lokalen. När det gäller exempelvis lokalen vid Blå center är det lite svårt att veta hur man kommer till mötesplatsen om man inte har varit där tidigare (man måste ta hiss upp).

- **Övriga synpunkter kring social delaktighet och gemenskap**

Något som är ett stort problem generellt sett för alla föreningar är att hitta personer som vill engagera sig och som kan lyckas göra det spännande att vara med i föreningen. Parkinsonförbundet Jämtland Härjedalen är en liten förening, man har i nuläget 124 medlemmar i länet (varav några är anhöriga till någon som har sjukdomen). De flesta medlemmarna är mellan 50 och 60 år. Det finns en ungdomssektion också (NYP). I deras fall är de också väldigt utspridda. Det är svårt att nå ut till alla med ett så stort geografiskt område. Har tidigare tänkt att man kanske skulle kunna åka runt till olika orter för att träffa medlemmarna, men även då är de ändå så utspridda så det är svårt.

En anledning till att man inte blir aktiv medlem kan vara att man är rädd att det ska bli för mycket ansvar, att man är rädd att det blir för mycket, Ett engagemang är ju ett åtagande och då är det andra som förlitar sig på en.

Fördelen med att vara med i Parkinsonföreningar är att man träffar andra med samma problematik. De brukar ordna regelbundna träffar med medlemmar cirka 5 gånger per år. Det brukar vara ett möte i december, därefter årsmöte i början av

året, vårmöte med bussresa och några möten på hösten. Under coronapandemin har det dock inte ordnats några aktiviteter.

Parkinsonförbundet ordnade för några år sedan 2-dagarsmöten med prova-på-aktiviteter och musikunderhållning, men det har man inte gjort under senare år. Många tyckte att det blir för tungt med 2 dagar och de flesta som deltog bodde i centrala Östersund. Man försökte locka personer från andra kommuner genom att erbjuda gratis hotellrum, men det kom ändå bara ett fåtal.

Reumatikerföreningen Östersund

- **Synpunkter kring social delaktighet och gemenskap**

Det är svårt att få folk att engagera sig. Det är cirka 500 medlemmar i Reumatikerföreningen enbart i Östersund, men det brukar inte komma så många när styrelsen ordnar aktiviteter. För några år sedan brukade det komma 40–50 personer på ett årsmöte. Har hög medelålder i föreningen, inte många under 30–40 år.

Tror inte kommunen kan göra något om man inte kan få folk mer aktiva.

Som medlem i Reumatikerföreningen har man tillgång till bassängträning på Remonthagen (får inte vara där om man inte är medlem) och får en medlemstidning. Har haft 9 grupper med 4–5 personer i varje grupp. Det ska egentligen vara uppåt 10 i varje grupp. Man får ringa och tjata för att de ska komma.

Den enskilda individen har också ett eget ansvar för sitt sociala umgänge. Man måste själv vara aktiv och gå med i en förening. Föreningen gör vad de kan för att möjliggöra social gemenskap.

Styrelsen försöker ordna många egna aktiviteter för medlemmarna: Under året brukar man ha 8–9 styrelsemöten, 2–3 medlemsmöten, en sommarresa och en surströmmingsfest, en IKEA-resa, en SPA-resa och ett julbord. Tidigare har föreningen ordnat egna vår- och höstresor, men nu under hösten slog man ihop sig med PRO Leva Livet. Man kämpar för att det ska kunna vara aktiviteter, men de enda aktiviteter som kan locka många deltagare är om man ordnar en föreläsning – och där säger numera läkarna nej till att delta.

Vet inte vad som är orsaken till att man inte deltar, men tror inte att det är hälsoskäl. Tror att en del är rädda för corona, men en del kanske också har börjat hitta på egna aktiviteter under corona. Flera av dem som har varit mer aktiva tidigare har slutat.

De brukar alltid välja lokaler som är tillgängliga. Solberg, Lime, Arctura och Travet har de varit på och man upplever att det är tillgängligt överallt.

Personskadeförbundet RTP

- **Informera om att kommunens mötesplatser är öppna för alla**

Vi har ju 11 mötesplatser i kommunen varav Prästgatan 58 är en. Det är mest äldre personer som besöker dessa mötesplatser, trots att de egentligen är öppna för alla. Kommunen borde gå ut med information om att man är välkommen till dessa mötesplatser även som funktionsnedsatt och i alla åldrar. Det är särskilt viktigt att förtydliga detta för yngre funktionsnedsatta. Det finns många som av olika anledningar bara kan arbeta deltid och som kan behöva vara i ett socialt sammanhang även övrig tid. Sedan kanske aktiviteterna på mötesplatserna främst är riktade till äldre.

För yngre som har olika handikapp kan det vara roligt att komma ut och göra någonting. Det behöver inte bara vara arbetsterapi, utan det gäller även de sociala aspekterna. Det är en stor grupp som är ganska självständiga, men de har inga jobb och sitter isolerade i sina lägenheter. På mitt jobb hade vi tidigare personer från SAMHALL, men de fick inte vara kvar av konkurrensskäl, de ansågs ta arbete från andra. Men det är viktigt för alla att man känner att någon behöver en. Den viktigaste rehabiliteringen är kanske den sociala delen. Tror det kan vara ganska bra för personer med olika funktionsnedsättningar att få vara ute på arbetsplatser.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

- **Erbjuda större lokaler för föreningar att hyra**

Skulle vilja att det fanns en lokal föreningen kan hyra där det går att erbjuda fler medlemmar med rullstolar att medverka. Skulle vilja ordna fler gemensamma aktiviteter om det fanns tillgängliga lokaler. Det är alltid problem att hitta en lämplig lokal. På Prästgatan 58 är det ofta människor som sitter och äter i matsalen så då känner man att man stör.

- **Tillgänglighetsanpassa boulehallen**

Strokeföreningen är mycket i boulehallen, eftersom boule är en bra rehabiliteringsform efter en stroke. En vanlig följd av stroke är bland annat att man har svårt med balans och koncentration, vilket man kan träna när man spelar. Föreningen skulle vilja att man gör mer tillgänglighetsanpassning i boulehallen. Det går i nuläget inte att ta sig in till banan med rullstol. Det finns inte någon öppning in till banorna. Om man kunde göra en liten öppning så att man kan komma dit. Man behöver inte göra det på alla banor, men det vore bra om det finns en handikappanpassad bana.

Hissen är inte anpassad för persontransporter (det är en hiss för varutransporter). Det gör att den inte är säkerhetsanpassad, det finns inget skydd och därmed risk att man åker av hissen.

Diös är fastighetsägare, men kommunen hyr lokalen av Diös, så man borde ha ett visst ansvar.

- **Tillgänglighetsanpassa Sporthallen**

En av deltagarna är ofta i Sporthallen och lyfter att när man är på huvudläktaren är det ganska brant. Det är endast de första platserna som har handtag, vilket gör att hen alltid måste ha ledsagare för att ta sig till sin plats. Det vore bra om man kan sätta dit fler handtag som stöd.

- **Övriga synpunkter/önskemål kopplat till social gemenskap**

Strokeföreningen har svårt att nå ut till alla som drabbas av stroke. Man har i nuläget cirka 250 medlemmar i länet, varav cirka 160–170 finns i Östersunds kommun. Det är dock cirka 400 personer i Jämtland som drabbas av en stroke varje år (varav mellan 100 och 150 i Östersunds kommun).

Om Strokeföreningen skulle nå ut till fler så skulle man också kunna hjälpa dem som drabbats. Kommunen kanske kan hjälpa till att marknadsföra föreningen mer? Tidigare fick de vara på Remonthagen för att prata med presumtiva medlemmar, men det verkar som att de håller på att lägga ner sin verksamhet för de har inte hört något från dem på flera år (detta gällde även innan corona-pandemin).

Social tillhörighet (icke-diskriminering) och medborgarinflytande

Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för att motverka diskriminering av personer med rörelsenedsättningar/andra funktionsnedsättningar 18+ i Östersund?

Hur kan Östersunds kommun öka medborgarinflytandet för personer med funktionsnedsättningar 18+? Vilka åtgärder tycker du bör genomföras?

Flera av deltagarna säger att de själva inte upplevt sig diskriminerade pga. sin funktionsnedsättning, men att otillgängliga miljöer i sig är diskriminerande. För att motverka diskriminering så tycker man bland annat att kommunen bör informera både allmänhet och skolelever om olika funktionsnedsättningar och att man bör underlätta för personer med funktionsnedsättningar att få arbete.

När det gäller medborgarinflytande så efterfrågar flera föreningar att man ska informera mer om vilka olika former av inflytande som finns både för enskilda medborgare och föreningar och att man bör utveckla formerna för ett mer reellt inflytande, då man upplever att man har begränsade möjligheter att påverka – både som enskild medborgare och via sin förening.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring diskriminering och medborgarinflytande.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

Diskriminering

- **Kommentarer om egna erfarenheter av diskriminering**

Deltagarna vid fokusgruppsintervjun har inte personligen upplevt sig diskriminerade någon gång. Övriga medlemmar har heller inte hört av sig om dessa frågor.

Parkinsonförbundet ordnade för några år sedan utbildningar där man informerade om sjukdomen. De åkte då runt på särskilda boenden i både Östersund och övriga länet. Utbildningen var riktad till personalen som arbetade på särskilda boenden. Det visade sig att det var många som jobbade på boendena som kände till något om Parkinsons sjukdom, även om de hade personer med sjukdomen på det egna boendet. Parkinsonförbundet upplevde samtidigt inte att cheferna på boendena var särskilt intresserade av att ta emot dem.

Medborgarinflytande

- **Informera om olika former av medborgarinflytande**

Deltagarna vid fokusgruppsintervjun säger att de inte känner till de former av påverkansmöjligheter som finns. Det vore därför bra om kommunen skulle kunna marknadsföra/informera om de former av inflytande som finns. Det vore t.ex. bra

om alla funktionshinderorganisationer kunde få information om vilka samverkansråd som finns och var man kan vända sig om man vill lyfta olika frågor. Alternativt om man som medborgare kan få en broschyr med samlad information hemskickad.

- **Övrig synpunkter kring medborgarinflytande**

Parkinsonförbundet säger att de inte har varit så aktiva själva heller. Det har t.ex. inte varit med i Handikappsamverkan (numera Funktionsrätt) och har därmed ingen representant i Tillgänglighetsrådet heller. De har fått inbjudan till ordförandekonferens av Funktionsrätt, men har tackat nej. De skulle ju som förening kunna säkerställa att det finns en representant och då få veta vad som är aktuellt.

Om föreningen har ett medlemsmöte skulle någon från kommunen kunna komma och berätta om vad som gäller då? **Kommentar från samtalsledare:** *Det ska gå att ordna, bara man förtydligar vad det är de vill ha information om och skickar sin förfrågan i god tid.*

Reumatikerföreningen Östersund

Diskriminering

- **Informera allmänheten om olika funktionsnedsättningar**

Man kanske skulle ha någon informationskampanj till allmänheten om olika funktionsnedsättningar.

Medborgarinflytande

- **Stärka möjligheten att påverka olika frågor i ett tidigare skede**

Om det skulle finnas en möjlighet att vara med och påverka beslut längs vägen så skulle föreningen vilja vara med och påverka.

- **Informera om olika former av medborgarinflytande**

Deltagarna upplever inte att de som enskilda personer har inflytande. Vet inte hur man går tillväga - vet inte vem man skulle vända sig till om man hade någon idé. Det vore bra om man informerade om det.

- **Övriga synpunkter om diskriminering och medborgarinflytande**

Deltagarna har aldrig känt sig diskriminerade pga. sin reumatiska sjukdom. De har heller inte haft några medlemmar som har lyft att de har blivit illa behandlade pga. reumatism.

Vad händer med resultatet av olika undersökningar? Har sett hur många enkäter och grupper som helst som man blir ombedd att vara med i, men när det väl ska upp till beslut så har det fallit i glömska. Kommunen kommer ut i skolan och låter eleverna tycka till, men efter ett år kommer det möjligtvis en liten skrivning om

vad som blev resultatet. Barnen anstränger sig, men får aldrig vara med och påverka på riktigt.

Har även dålig erfarenhet av Utvecklingsprojekt Brunflo. Där fick de EU-pengar för att göra cykelvägar. Man har nu gjort trottoar på båda sidorna, vilket medfört att utryckningsfordon inte kommer fram.

Personskadeförbundet RTP

Diskriminering

- **Informera om olika funktionsnedsättningar i skolor**

Tycker att man generellt sett bör informera i skolor om olika funktionsnedsättningar. Det finns ju de som har hjälpmedel som kan åka ut och visa hur olika saker fungerar. Ju tidigare i åldrarna man gör det, desto mindre konstigt tycker barnen att det är.

- **Skapa förutsättningar för personer med funktionsnedsättningar att få arbeta**

En deltagare lyfter att det är viktigt att kunna ha ett meningsfullt liv även som funktionsnedsatt. Beroende på vilket handikapp man har är det kanske inte så lätt att få ett ”vanligt” jobb. Hen har inte själv den erfarenheten, då hen har haft sitt gamla jobb även efter olyckan. Däremot känns det tufft att byta arbete, då hen är medveten om att rörelsehindret i sig kan göra det svårare att få ett jobb.

En annan deltagare undrar man som ung och funktionsnedsatt kan få ett jobb idag? När hen var ung var det inte några problem. Men det känns mycket hårdare idag. De behöver nog få hjälp på något vis, att arbetsgivaren får bidrag eller något liknande.

- **Lätt att bli (omedvetet) diskriminerad som deltidsarbetande**

Om man inte vill/orkar jobba heltid så kan man bli diskriminerad. Man missar framför allt den informella delen. Man kan t.ex. känna sig osynlig när man börjar senare på dagen än alla andra. Det är bättre att börja samtidigt som alla andra.

Som deltidsarbetande får man (omedvetet) kanske heller inte tillgång till all information om vad som händer på arbetsplatsen. Och vem ska tillgodose att man får informationen? Ju mer stress desto mindre hinner övriga medarbetare tänka på sådana saker.

Det kan också vara mer stressat att arbeta deltid, för man vill ändå hinna med att göra mer på den tiden.

- **Otillgängliga miljöer och tjänster är diskriminerande**

Tillgängligheten kan variera i olika sammanhang, vilket är diskriminerande i sig.

- **Övriga synpunkter om diskriminering**

En deltagare lyfter att ibland när hen är ute själv så blir hen ”uttittad” om det inte är med någon ledsagare. Upplever att man inte tror att hen skulle kunna klara sig själv. Det är dock bara enstaka personer som agerar så. Ibland erbjuder de sig att hjälpa till utan att hen har efterfrågat det. Men det är ändå en vänlig tanke.

Medborgarinflytande

- **Utveckla möjligheter till/former för medborgarinflytande**

En av deltagarna upplever att det görs mycket undersökningar (ger exempel från regionen), men i slutändan händer det inte så mycket. Ibland så kanske man inte bara ska fråga en viss grupp. Skulle kunna rikta en öppen fråga på hemsida – hur vill ni att kommunen ska utvecklas? Tror att man kan få in många olika perspektiv.

En annan deltagare sitter med i Tillgänglighetsrådet och tycker att det är bra att få information om vad som pågår, men upplever att olika funktionshinderorganisationer har väldigt svårt att påverka. När hen var ny så försökte hen lyfta sådant som var viktigt, t.ex. färdtjänst-riksfärdtjänst. Men det gick inte att ändra på.

Tror inte att det är många som känner att de kan ha inflytande – oavsett om man är sjuk eller frisk. Det känns som att det som händer i kommunen händer utanför ens påverkansmöjlighet.

Olika funktionshinderorganisationer kanske borde gå ihop mer, man behöver inte slåss just för sin sak utan skulle kunna samarbeta mer kring olika frågor. Personskadeförbundet är t.ex. en liten förening, men cirka 70 medlemmar i hela länet. Det är svårt att driva frågor då.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

Diskriminering

- **Otillgängliga miljöer och tjänster är diskriminerande**

De behov av tillgänglighetsanpassningar som tagits upp under alla föregående avsnitt är exempel på diskriminering som förekommer. Både otillgängliga miljöer och att inte ha tillgång till olika tjänster.

- **Minskade rehabiliteringsplatser är diskriminerande**

Att man minskar på rehabilitering är en form av diskriminering. Det är oerhört mycket färre personer som får rehabilitering på Remonthagen idag jämfört med för 10 år sedan. Hälften av platserna försvann redan 2012.

För några år sedan drevs ett 3-årigt rehabiliteringsprojekt – RAS-projektet (Rehabilitering i samverkan). Man fick då rehabilitering på ett gym på Körfältet och de som kom från andra kommuner fick bo gratis på hotellet på Körfältet under rehabiliteringen. Projektet fick 6,7 miljoner från Allmänna arvsfonden för att genomföra projektet, men det avslutades år 2016 pga. att det inte fanns några fortsatta medel. Man hade då tillfrågat kommunen om inte de kunde vara med och finansiera en fortsättning, men fått till svar att man inte såg något behov av detta, vilket föreningen tyckte var konstigt. - varje människa man får upp på fötter innebär ju samhällsvinster, om man kan klara sig själv och kan undvika följsjukdomar pga. stillasittande och psykisk ohälsa.

Den mesta rehabiliteringen sker numera i hemmet. Det kommer ut ett team i hemmet (mobila Stroketeamet) som utformar ett program som man ska följa. Det är dock en oerhörd skillnad att direkt efter en stroke få träning varje dag i flera veckor, jämfört med att det efter några dagar kommer ett team hem till dig som instruerar hur du ska jobba på egen hand. Om man har haft en stroke så har man ofta inte förmågan att ta tag i detta själv, eftersom man kan bli både passiv och deprimerad som en följd av stroke.

Medborgarinflytande

Deltagarna har inte någon uppfattning om hur kommunen skulle kunna förbättra medborgarinflytandet.

Strokeföreningen har representanter i Region Jämtland-Härjedalens brukarråd respektive Tillgänglighetsråd och känner att de därigenom har viss möjlighet att påverka de beslut som fattas. Det handlar då ofta om frågor kring t.ex. hjälpmedel.

Föreningen har inte någon representant i kommunens Tillgänglighetsråd, men skulle gärna vilja ha en representant där också.

Deltagarna känner till möjligheten att lämna medborgarförslag. Man tycker dock att det är diskriminerande att förslagen i första hand ska lämnas digitalt. Det betyder att man endast vänder sig till en viss del av befolkningen. De som är äldre och personer med vissa funktionsnedsättningar kommer inte att klara att lämna några förslag i den formen.

Samhällsstöd och service (omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

**Vad tycker du är särskilt viktigt att förbättra för personer med rörelse-
nedsättningar/andra funktionsnedsättningar 18+ när det gäller samhällsstöd
och service i Östersund?**

Föreningarna framförde lite olika önskemål/synpunkter när det gäller samhällsstöd och service. När det gäller kommunens insatser så efterfrågade några föreningar en bättre personalkontinuitet i hemtjänsten och framförde olika förslag kopplat till särskilda boenden. En förening framförde även synpunkter på Kundcenters service.

Flera föreningar framförde också synpunkter avseende Region Jämtland-Härjedalens verksamhet (att de inte kan erbjuda tillräcklig vård kopplat till medlemmarnas funktionsnedsättningar eller att det brister i samverkan mellan olika verksamheter inom regionen).

Övriga synpunkter avsåg bland annat att förbättra tillgänglighet till affärer, restauranger etc., att säkerställa att det finns handikapparkeringar samt att motverka digitaliseringens negativa effekter.

Nedan redovisas samtliga synpunkter som lämnats kring samhällsstöd och service.

Parkinsonförbundet Jämtland-Härjedalen

- **Synpunkter kopplat till Region Jämtland-Härjedalen**

Den största problematiken för Parkinsonförbundets medlemmar när det gäller samhällsstöd och service är egentligen den vård som erbjuds/inte erbjuds.

En av deltagarna fick sin diagnos för ett år sedan och det som är väldigt aktuellt för hen är vad man kan få för hjälp. Det är vårdinsatserna man behöver titta mer på.

Socialstyrelsen gav år 2016 ut riktlinjer rekommendationer för vård vid Parkinsons sjukdom. Dessa rekommendationer säger att den som har Parkinson ska få minst 1 läkarbesök per år, men det kan inte Region Jämtland-Härjedalen erbjuda. Det finns en Parkinson-sjuksköterska som gör ett jättebra jobb, men det saknas läkare på neurologen.

Socialstyrelsen ska påbörja en översyn igen under våren 2022 för att se hur olika regioner följer de nämnda rekommendationerna.

- **Skapa särskilda boenden för personer med Parkinsons sjukdom**

Parkinsonförbundet skulle vilja att det fanns ett särskilt boende för personer med Parkinsons sjukdom, som kan specialisera sig på att möta målgruppens behov. När föreningen var runt och informerade om sjukdomen på särskilda boenden för några år sedan träffade de en boende på Frösön som hade Parkinsons sjukdom och som sagt att det var en så stressande miljö eftersom personer med demenssjukdom skrek och slog i dörrarna hela tiden. Personer med Parkinsons sjukdom ska inte utsättas för stress då det kan utlösa skov, så det var inte bra för personen ifråga.

En av deltagarna har en son som arbetar som undersköterska på särskilt boende och han har sagt att det är så många olika problematiker att hantera på ett särskilt boende att det blir svårt att tillfredsställa olika behov. Det är svårt för personalen att få ihop det.

Skulle det vara möjligt att bjuda in politiker till ett föreningsmöte för att ställa frågor? *Kommentar från samtalsledaren: Det ska gå att ordna. Om de specifikt vill diskutera frågan om särskilt boende så är det Vård- och omsorgsnämndens politiker de ska bjuda in.*

Reumatikerföreningen Östersund

- **Synpunkter om samhällsstöd och service generellt**

Affärer, apotek, restauranger alltihop sånt där ska vara tillgängligt

De som har brevlådor på nedre våningen får hämta posten där. Det kan vara besvärligt om man har rörelsesvårigheter.

- **Se över personalkontinuiteten i hemtjänsten**

När det gäller kommunens insatser så är det alldeles för många olika personal inom hemtjänsten (personalkontinuiteten behöver förbättras).

Personskadeförbundet RTP

- **Se över personalkontinuiteten i hemtjänsten**

Det är så mycket olika personal för dem som har hemtjänst och serviceinsatser. Det kommer någon ny nästan varje gång när man har insats varannan vecka. För dem som har hemtjänst i stort sett dygnet runt blir det oerhört många. Är en otrygghetsgrej om det är nya personer varje gång, man vill inte behöva förklara samma sak gång på gång. Äldre personer blir också förvirrade om det kommer många olika personer. Man borde kunna samordna det bättre. Det är många som slutar också, det verkar vara stor personalomsättning.

- **Erbjuda en alternativ boendeform mellan ordinärt boende och särskilt boende**

Skulle vilja att det fanns fler mellanlösningar där man kan bo och klara det mesta, men få viss hjälp av hemtjänsten. Bor man på landet så är man ganska låst om man inte längre kan köra bil och kanske tappar de vänner man har haft. Om det finns kommunala lägenheter i närområdet där man kan hyra så kan man lättare behålla kontakten med sina vänner. Det skulle även underlätta för hemtjänsten om man samlade fler medborgare med behov av insatser på samma ställe – då skulle de inte behöva åka runt till så många olika ställen.

I Stugun så finns det fortfarande en viss mellanform som boende, där man bor hemma, men man kan få hjälp med vissa saker (liksom ett servicehus).

- **Synpunkter kopplat till Region Jämtland-Härjedalen**

Det är "tjorvig" med samarbetet mellan olika delar av regionen. Medborgare skickas ofta mellan t.ex. hälsocentralen och Hjälpmedelscentralen. Om man ska ha en käpp så ska man ena stunden vända sig till det ena och i nästa till det andra.

Strokeföreningen Jämtland-Härjedalen

- **Tillåta anhöriga att få vara ledsagare till sina närstående**

För några år sedan fattades ett beslut att anhöriga inte skulle få vara ledsagare till närstående som hade behov av den insatsen. Det var ett katastrofalt beslut för dem som drabbas av stroke, då det ofta är just anhöriga som det känns tryggt att ha med sig den första tiden. Tidigare kunde vem som helst vara ledsagare, men sedan tog man bort den möjligheten om man bodde på samma adress.

- **Förbättra servicen hos Kundcenter**

Om man kontaktar kommunens Kundcenter, så får man bara prata med den personalen, de kopplar inte vidare till den man vill prata med. Upplever att man blir ifrågasatt om man vill prata med någon annan, de säger bara att "det går bra att prata med mig".

En deltagare som kopplats vidare till berörd handläggare skickades istället fel och fick ringa om 3 gånger för att få svar på sin fråga. Ifrågasätter därför Kundcenters förmåga att slussa samtalen rätt, när man skickas runt på detta sätt.

- **Motverka digitaliseringens negativa effekter**

Det är för mycket digitalisering. Man kan inte bara erbjuda ett alternativ - det måste finnas olika alternativ, annars hamnar vissa personer utanför samhället.

Varför designar man hela tiden om olika webbsidor. När man har lärt sig något så ändras det så att det inte funkar nästa gång. Det gör det jättesvårt för t.ex. äldre och personer med vissa funktionsnedsättningar att klara att utföra saker själva.

PostNord har infört att man ska skicka in digitala fakturaunderlag vid föreningsutskick. När Strokeföreningen ska göra ett utskick till sina medlemmar ska man skicka med ett fakturaunderlag. När ordförande skulle lämna en pappersversion av detta underlag fick de information att de måste betala 150 kronor extra för det. Istället hänvisades man till en digital e-fakturablankett som skulle fyllas i, men det var svårt att hitta den på hemsidan. PostNord införde denna ändring utan att meddela någonting.

- **Behåll bibliotekets service att köra hem böcker**

Kommer bibliotekets hemleverans av böcker att finnas kvar även efter pandemin? Det är många som inte kan ta sig till biblioteket på egen hand och då är det jättesmidigt att kunna ringa/maila och beställa hem böcker.

Kommunen skulle kanske kunna utveckla en samverkan med förarna av EPA-traktorer, så att de kan skjutsa ut böcker?

- **Övriga synpunkter kopplat till samhällsstöd och service**

Parkeringsplatser är en samhällsstödsfunktion som behöver förbättras (se även de synpunkter som lämnats tidigare under avsnittet Transporter).